

Osnovna škola fra Didaka Buntića Čitluk

Tema:

Pravila i granice u odgoju i obrazovanju s učenicima

Učiteljica: Nikolina Mijatović

Čitluk, veljača, 2021.

Uvod

Odjel je zajednica u kojoj svaki član ima utjecaj. Pri formiranju grupe treba se voditi računa kolika je grupa odnosno veličina grupe.

Kod formiranja odjela učitelji i pedagozi trebaju voditi brigu o predznanju učenika, spolnoj strukturi učenika te intelektualnoj sposobnosti.

Unutar grupe potrebna je komunikacija, smatra se glavnim činom u grupi. U novije vrijeme smatramo gdje nije komunikacija razvijena da je to zaostalo u vremenu.

Najvažniji znakovi u komunikaciji su:

- osmjeh
- kontakt očima
- izraz lica i pokreti glave

Cilj postavljanja pravila i granica u odgoju i obrazovanju naučiti učenika samokontroli i naučiti ga da samozadovolji svoje potreba na prihvatljiv način.

Tko postavlja pravila i granice?

Pravila postavljamo da se učenici osjećaju sigurni u fizičkom i mentalnom smislu. Zajedno ih dogovaramo i definiramo na samo početku školske godine . Pravila i granice ne služe samo djeci , nego i učiteljima kao standard u razrednoj zajednici. Pri nedostatku pravila djecu čine nesigurnim , a pojedine nesigurnost dovodi do agresivnosti.

Činjenica je, da postavljena pravila su usko povezana s disciplinom.

Pravila koja bi trebala biti u razrednoj zajednici:

Točno određena

Lako primjenljiva

Razumna svima

Podložna promjenama

Poznata roditeljima

Pravila nije samo potrebno postaviti na vidno mjesto u razrednoj zajednici. Potrebno je da pravila pređu u rutinu kroz demonstraciju i vježbanje pravila u učionici.

Metode koje se koriste da djeca uče na svojim pogreškama su :

- logičke posljedice
- prirodne posljedice

Ove posljedice se jednostavno dogode , a dijete odmah shvati poruku.

Primjeri :

Pravilo – Otpatci se moraju baciti u kantu za smeće .

Posljedica- Podignuti otpatke s poda.

Kazna – Ispričati se cijelom razredu i učiteljici.

U svim učionicama koje vodimo, naglasak je na poučavanju učenika odgovornom ponašanju. Koji je rezultat, znamo mi i naši učenici.

Glasser naglašava sedam navika koje uništavaju međusobne odnose, a to su : kritiziranje , prigovaranje, okrivljivanje, žaljenje, prijetnje, kažnjavanje i žaljenje. Ako ih koristimo rezultat je kratkoročan jer se problem opet pojavi.

Čovjek ima potrebu da se slaže s drugima i da bude sretan.

- Učitelji i roditelji

Dijete koje pruža otpor traži konkretnu akciju, a ne prazne riječi. To znači da mu je nužno pružiti izbor, odrediti logičke posljedice i riješiti probleme na prihvatljiv način. Na taj način se postiže obostrano zadovoljstvo i dijete zna da ima moć koju može pravilno uporabiti. 3. Osveta kao motiv lošeg ponašanja je vrlo teška i zahtijeva strpljenje i trud. Učitelj treba prepoznati da dijete koje je povrijeđeno to želi uraditi drugima. Rezultati se mogu postići razgovorom i radom na razvijanju pozitivne slike o sebi, a djetetove reakcije i emocije se mogu pokazivati na manje štetan način, a ne eksplozivno i ishitreno. 4. Dijete koje smatra da je nesposobno, obeshrabreno je i najčešće govori „ne mogu“. Učitelji i roditelji ne smiju na sebe preuzimati obveze djece. Normalno je da ljudi griješe, ali treba isticati pozitivne strane djeteta i na njima graditi uspjeh. Da zaključimo, pravila su važna za uspjeh svakog pojedinca. U razredu je potrebno utvrditi samo neophodna pravila. Ona služe da naglase usmjerenost pažnje na zadatak i da promoviraju prihvatljive međusobne odnose unutar grupe, kako bi se spriječilo ometanje nastave ili bavljenje nekom drugom aktivnosti. Pravila je potrebno ostaviti na općenitijoj razini, jer na taj način pokrivaju različite probleme. Primjerice, poštuju tuđe vlasništvo i druge osobe pokrivaju probleme uništavanja tuđeg, krađe, odnosa prema drugima itd. Već smo naglasili da pravila trebaju biti jasna i u skladu s onim što želimo postići. Ako želimo suradnju svih učenika na rješavanju problema onda ne možemo očekivati potpunu tišinu u razredu. Ili tražiti od učenika da ne ustaju iz klupe i ne pričaju, a poticati grupni rad, pravo na vlastito mišljenje, rješavanje problema ... Dakle, ne treba postavljati pravila koja se ne mogu izvršiti.

Ako dijete svjesno radi loše stvari da bi privuklo našu pozornost, ako je moguće, to treba ignorirati i riječima naglasiti i objasniti ponašanje koje se odobrava. Svakako je potrebno odvojiti vrijeme za to dijete u školi i kod kuće i reći mu da nije potrebno skretati pozornost učitelja loše se ponašajući (vikanje, psovanje..., a odrasli se osjećaju uzrujanim)

Granice u odgoju i obrazovanju

Granice su regulatori ljudskih veza. To znači da su postavljene kako bi stvorile i oblikovale suživot među ljudima. Djeca moraju naučiti da granice postoje. Svoje vlastite granice osjećaju vrlo rano, već kao dojenče, okrećući glavu kada mu je nečega previše. Tko postavlja granice? Odrasli, a moraju uvažiti potrebe djece s jedne strane i potrebe roditelja/učitelja s druge strane, da bismo dobili ono što želimo. Na taj način izbjegavamo probleme koji mogu nastati prije nego što ih eventualno „zakomplicira“ odnos s djetetom. Dobro postavljene granice usmjerene su na pozitivan ishod djetetove suradnje. Djetetu ostavlja „otvorena vrata“ da promijeni svoje ponašanje kako bi zadovoljilo svoje potrebe.

Disciplina (lat. učenje, onaj kojega se uči)

Postoje brojne definicije discipline. Prema jednoj od njih disciplina je red potreban u učionici da bi učenici djelotvorno učili, ili disciplina je vladanje nad vlastitom voljom, osjećanjima, sklonostima kako bi se nešto postiglo. To je promjena neprihvatljivog ponašanja u prihvatljivo. Ona je posebno važna za nastavni rad i cjelokupni odgojno-obrazovni proces. „Škola bez discipline je vodenica bez vode. Jer kao što stane vodenica ako joj oduzmeš vodu: tako mora u školi prestati sve ako joj oduzmeš disciplinu. Ako se njiva ne plijevi, odmah izraste korov koji je štetan po usjev; ako se mlado drveće ne kreše, podivlja i tjera nekorisne izdanke. Iz toga ne izlazi da škola treba biti puna vike, udaraca i modrica, već treba biti puna budnosti i pažnje učitelja i učenika. Jer disciplina nije ništa drugo nego pouzdan način kako učenici trebaju zaista postati učenici.“ (J. A. Komenski, Velika didaktika, 1967, str. 199) „Batine i sve druge vrste ropskih i tjelesnih kazni nisu ona stega koju treba unijeti u odgoj onih koje bismo htjeli učiniti mudrim, dobrim i slobodnim ljudima, pa ih zato treba vrlo rijetko upotrebljavati i to u važnim prilikama i u krajnjem slučaju.“ (J. Look, Misli o odgoju, 1967, str.51) Batine od strane odraslih uče djecu kako biti nasilan i bez kontrole. Ako ih dobivaju u obitelji, uzvraćaju ih i u školi jer misle da je to u redu. Ako dijete razvija stav da je tjelesno kažnjavanje „normalna“ tehnika discipliniranja, u odrasloj dobi će sigurno voditi u zlostavljačko roditeljstvo.

Cilj discipline

U prvom redu cilj discipline je naučiti dijete boljem ponašanju i izbjeći eventualne probleme u budućnosti. Ona, u pravilu, završava boljim odnosom odraslog i djeteta. Stvara osjećaj sigurnosti i poštovanja. To nije kontrola djece i njihove poslušnosti, ako koriste grube metode ili riječi. Danas se o disciplini govori u kontekstu ukupnih smetnji koje otežavaju uspješnu realizaciju nastave. Smetnje mogu nastati od strane učenika, učitelja, odnosa učenik-učitelj i obratno, a kao posljedice smetnji nastaju: zastoji u radu, blokade, neraspoloženja, poremećaji odnosa učenik-učitelj... Uzroke obično treba tražiti u društvenom, školskom, nastavnom i psihosocijalnom kontekstu. Kada je riječ o disciplini, „zlatno pravilo“ za učitelja glasi: Za postizanje potrebnog reda važnija je vještina djelotvornog poučavanja nego učiteljev odnos prema neposlušnosti učenika! To znači, ako su dobro isplanirane nastavne aktivnosti i ako su izvršene sve potrebne pripreme za sat, ako nastavni rad animira pozornost učenika, pobuđuje njegov interes i stavlja ga u položaj aktivnog subjekta koji izvršava određene radnje u skladu sa svojim psihofizičkim mogućnostima, te jasno uviđa osobni uspjeh i uspjeh grupe/ odjela, tada je radna disciplina zajamčena. Disciplina u razredu zavisi od ponašanja i očekivanja učitelja, učenika, ukupnog djelovanja školskog kolektiva, socijalne sredine i obitelji. Standard očekivanog ponašanja varira od učitelja do učitelja, pa neki traže potpunu tišinu, drugi dopuštaju galamu ... Neki učenici bez pogovora prihvaćaju nametnutu disciplinu, dok drugi prema istim oblicima ispoljavaju negativan odnos. Očekivanja su u biti uvijek jednostrana.

Koji su najčešći uzroci nediscipliniranog ponašanja?

Posebice se izdvajaju: - dosada (laki ili nerazumljivi sadržaji, rad bez udublivanja...),

- predug intelektualni napor;
- nemogućnost rješavanja zadataka;
- nedostatak samopouzdanja (bojažljivost, nesigurnost u sebe...);
- emocionalne poteškoće (strah, osjećaj zanemarenosti u obitelji i školi ...);
- negativan odnos prema školskim obvezama (gubitak volje za učenjem, izostanci s nastave...), - prenošenje oblika ponašanja koji vrijede na drugim satima, na odmoru, izvan škole ...

Sigurno je da ne postoji univerzalni model suzbijanja lošeg ponašanja i „zavođenja“ discipline. Učitelj mora uočiti nepoželjne oblike ponašanja i poduzeti adekvatne pedagoške mjere. Autoritet učitelja u smislu upravljanja učeničkim aktivnostima i usmjeravanja tih aktivnosti na programske sadržaje, svakako, treba poticati.

U svezi s tim nekoliko praktičnih savjeta učiteljima, koje je dao C. Kyriacou, Temeljna nastavna umijeća, 1997., a odnose se na autoritet:

- učitelj se treba ponašati opušteno, sigurno i samopouzđano;
- treba posjedovati visok obrazovni stupanj, odlično znanje nastavnih sadržaja koje predaje, da je profesionalan i organiziran;
- jasno postaviti pravila za učenike i učitelje;
- način kako rješava probleme nediscipline.

Za nedisciplinirano ponašanje učenika vrijede sva pravila kao i za zarazne bolesti: „virus“ se lako prenosi, „inkubacija“ kratko traje, ako se ne poduzmu prave mjere – bolest poprima karakter epidemije... Zato je bolje spriječiti, nego liječiti!

Najefikasnije mjere za sprječavanje nediscipliniranog ponašanja prema C. Kyriacou, 1997. su: - pogledom obuhvatiti cijeli razred; - kretati se po učionici; - gledati u oči učenicima i kratko „fiksirati“ onoga koji „pravi“ probleme; - pružiti pomoć učenicima u radu; - promijeniti ritam rada; - potpuno „iskorijeniti“ neuljudnost i nepoštivanje učitelja od strane učenika; - praviti osobni raspored sjedenja radi lakše kontrole ...

Prije poduzimanja mjera ili donošenja odluke za određeno ponašanje potrebno je konzultirati pedagoga škole i potražiti stručni savjet i mišljenje. Olako slanje učenika pedagogu, čemu često teže učitelji, pa i za sitnice, jest pedagoška pogreška koju čine i učitelji i pedagog. Takav odnos može stvoriti krivu sliku o pedagogu i njihov budući odnos. Čim učitelj uoči nedisciplinirano ponašanje, mora započeti savjetodavni rad s učenikom. Potrebno je stvoriti klimu povjerenja, međusobnog razumijevanja, želje da se uspije. Cilj je da učenik razmišlja o svom ponašanju i o posljedicama tog ponašanja. Učenik treba shvatiti da mora mijenjati ponašanje u skladu s pravilima koja vrijede za sve. Tek ako učiteljevi savjeti ne urode plodom, treba tražiti pomoć pedagoga i drugih kolega. Posebno je nedopušten tzv. „socijalni darvinizam“ – uspoređivanje učenika sa životinjama (pr. vrijedan kao mrav, uspavan kao medvjed...) Najčešće pojam discipline asocira na pojam kazne. Kazne se nužno primjenjuju i određene su aktima škole. Pored odgojno-disciplinskih mjera i učitelji ustrojavaju čitav niz osobnih mjera: ako ne uradite zadatke iz matematike, nećete ići na tjelesno; završit ćeš prepisivanje s

ploče, a drugi će ići na veliki odmor, izolacija u posebnu klupu, verbalno zastrašivanje, oponašanje, sarkazam, povišen ton, stisnute šake, obavještavanje pedagoga i ravnatelja i sl.

Disciplina se postiže znalački vođenim razgovorom između učenika i učitelja. Treba još jednom istaknuti da se kazne koriste kao krajnje sredstvo i da često imaju kontraefekte. Ipak, tamo gdje je pravilno uporabljena pohvala i nagrada, nema potrebe za kaznom.

Kako doći od discipline ka samodisciplini?

Svaki učitelj bi trebao poticati učenike na samodisciplinu, tj. donošenje odluka, odgovornost za svoje postupke, samokontrolu ponašanja/emocija itd, Ona učeniku omogućava korištenje vlastitih mogućnosti za postizanje cilja i vrijednosti kojima teži. Cilj svake intervencije trebao bi biti pomoć učeniku u razvoju samodiscipline. Bez obzira o kakvim pogreškama se radi, dijete može naučiti ispraviti pogreške. Svakako, u tom slučaju učitelji ne stavljaju težište na pogrešku, nego nas zanima kako ćemo stvar popraviti. Model discipline u najvećem broju škola, oslanja se na prekršajima i lošem vladanju, prije nego na pomoć djetetu da se nauči bolje ponašati. Obično se pokazuje da vanjska motivacija ima tendenciju umanjivanja unutarnje. Dakle, svi naši pokušaji vanjske kontrole učenikovog lošeg ponašanja dugoročno ne uspijevaju i ne daju očekivane rezultate. Stoga je rad na samodisciplini prioritetan.

Što obično radimo kada dijete pogriješi?

1. Skrećemo mu pozornost na pogrešku
2. Kažemo da je trebalo bolje napraviti
3. Podsjećamo ga na slične propuste
4. Pitamo zašto je nešto učinio što nije smio
5. Kritiziramo ili odgovaramo šutnjom

Kako se dijete tada osjeća?

Kako se mi osjećamo?

Što će se dogoditi ako djetetu kažemo: „Normalno je pogriješiti, što ćeš učiniti da to popraviš“? Restitucija je postupak popravljivanja štete. Opraštanje nije jednako restituciji.

Razmislite i raspravite o tomu koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama:

1. Griješiti je ljudski. Svatko čini pogreške
2. Ljudi znaju kad su pogriješili. I djeca.
3. Kritika i osjećaj krivnje pridonosi obrambenom ponašanju.
4. Ako na učenike gledamo kao na sposobne i odgovorne, pa i kada pogriješe bit će spremni za korak naprijed.
5. Naučiti popravljati pogreške važno je životno umijeće.

UPRAVLJANJA RAZREDOM

Upravljam razredom uglavnom na temelju dva modela. Prvi je upravljanje po modelu poslušnosti, a drugi je po modelu odgovornosti. Učitelj koji upravlja po modelu poslušnosti nameće svoja pravila bez učenikovog sudjelovanja, poslušnost mu je važnija od klime u razredu, disciplinu uglavnom provodi izvanjskom kontrolom, često se služi okrivljivanjem i kažnjavanjem i nema dugoročno rješenje. Učitelj koji upravlja po modelu odgovornosti voli svoj posao, vjeruje u sebe i svoje jače strane, spreman je i otvoren za učenje, tolerantan je, empatičan, uvažava učenikove posebnosti, zna postaviti granice i voditi djecu da prihvate pravila kojima se poštuju te granice, potiče samodisciplinu. Djeca su opisala dobrog učitelja/icu: → Stil podučavanja: jasno im govori što od njih očekuje, uglavnom je ljubazan, nasmiješen, zabavan, ali zna i zavikati. → Disciplina: svjesni su da postoje posljedice i da će ih učitelj dosljedno i smireno provesti. → Rad: nastava je zanimljiva, raznolika, ne mora se raditi u potpunoj tišini, od svakoga se traži prema njegovim sposobnostima. → Odnos s učenicima: korektan, s poštovanjem, učenici vjeruju da ih voli, pozitivno kontrolira pohvalom i komplimentima.

ZAKLJUČAK

Svakom djetetu potrebna je ljubav, pažnja, povjerenje i uvažavanje. Pohvale i nagrade uvijek daju bolji rezultat od eventualnog straha za neprimjereno ponašanje. Svakako, postavljanjem pravila i granica učimo djecu odgovornom ponašanju u razredu, a kasnije i u životu. Dobro isplanirane aktivnosti u učionici sigurno će rezultirati uspjehom, ali povremeno i najiskusniji učitelji imaju problema s disciplinom. Posve je pogrešno promatrati disciplinu kao nešto čime se rješavaju problemi učeničkog neposluha odvojeno od učiteljevog poučavanja. Dobar učitelj s izgrađenim autoritetom ima uspjeh i poštovanje, što učenici shvate već prvog dana nastave.

Literatura:

1. Kyriacou, C. – Temeljna nastavna umijeća
2. Miller, B. – Kako ostvariti uspješan kontakt s učenicima
3. Glasser, W. – Svaki učenik može uspjeti, Zagreb
4. Internet

Sadržaj

Uvod.....	1
Tko postavlja pravila i granice ?.....	2
Pravila koja bi trebala biti u razrednoj zajednici.....	2
Učitelji i roditelji.....	4
Granice u odgoju i obrazovanju.....	4
Disciplina.....	5
Cilj discipline	5
Kako doći od discipline do samodisciplini	7
Što obično radimo kada dijete pogriješi?.....	7
Upravljanja razredom.....	8
Zaključak.....	9
Literatura.....	10